

« generationis, scilicet sanguinis et aquæ, de latere « meo decurrentis. » Ad hoc, ut cibus aliquis pa-
lato sapiat et stomacho bene conveniat, integre
coctus et conditus esse debet; optime igitur conve-
niebat, ut Agnus ille, a precursore dito monstra-
tus, dicendo: *ecce Agnus Dei*, in ligno crucis assa-
tur; unde Ecclesia canit: « Cujus corpus sanctissi-
mum in ara crucis torridum; » et Glossa interli-
nearis super illa verba Levitici: *Sioblatio tua fuerit de sartagine*, ita scribit: « Carnem Christi, quæ
ante Passionem esui non videbatur apta, post
crux aptam fecit. » Arias Montanus in expositione
hujus textus, inquit²: « Dominus Jesus, qui nos a
morte et diaboli potestate emptos et liberatos
servavit, atque hujus redemptionis, hujusque
salutis rationem in hujus cœnæ sacramento, no-
bis conservatam, repetitamque esse voluit, ea
nocte qua tradebatur, accepit panem. » Quia enim
sacramentum hoc in memoriale Passionis suæ ins-
tituere voluit, ideo in qua nocte tradebatur, accepit
panem etc. quod idem punctum S. Thomas his ver-
bis tangit³: « Ut tanti beneficij (id est Passionis
suae et redēptionis nostræ) jugis in nobis mane-
ret memoria, etc. » et Ecclesia in oratione corpo-
ris Christi, ita Deo supplicat: « Deus, qui nobis
sub sacramento mirabili, Passionis tuæ memoriam
reliquisti, tribue etc. »

8. — *In qua nocte tradebatur.* Opportune Chris-
tus tunc hominibus de hoc sacramento prospexit,
quando divina Justitia, omnia justissimi furoris sui
fulmina, contra genus humanum evibatura erat;
ut pote, quod in illa nocte, tanta cum impietate,
manus suas in Filii Dei sanguine cruentatum erat
ut ei mortem adeo contumeliosam et crudelem in-
ferret: enim Christus se ideo in terram venisse
probe sciebat, ut nos æterno Patri suo reconciliaret,
cujus vindex iræ suæ gladius, alio modo quam per
hujus sacrificii oblationem, contineri non poterat;
ac proinde in qua nocte tradebatur, accepit Panem,
etc. tradidit seipsum pro nobis, oblationem et hostium
Deo in odorem suavitatis⁴; quod si enim quondam
sanguis agni in Ægypto angelorum impetum refræ-
nare poterat⁵, videbo sanguinem et transibo, nec erit
in vobis plaga disperdens; quanto magis sanguis
Agni divini, ut pote qui vocem habebat meliorem,
quam sanguis Abel?

9. — *In qua nocte tradebatur.* Theophylactus su-
per hanc S. Pauli Epistolam ita scribit⁶: « Recor-
damini, quod ea etiam nocte, qua mactandus
erat, Judam proditorem mensæ sua accumen-
tem habuerit. » Porro Elisæus propheta in mul-
tis quidem factis typum præ se tulit Salvatoris,
specialiter vero tunc, quando Syriæ milites ad eum
occidendum missos, capere ipsum volentes, tam-
quam totidem cœcos in medium civitatis Samariæ

⁴ LEV., I, 5. — ² AR. MONT., ib. — ³ S. THOM., op. 57.
— ⁴ EPH., V, 2. — ⁵ EXOD., XII, 13. — ⁶ THEOPH., ib.

captivos perduxit, ubi jussit, ut loco vindictæ, de
ipsi sumendæ, laitis epulis reficerent¹: *apposita est eis ciborum magna præparatio et comedenterunt et biberunt*. Audiamus hac de re disserentem D. Chrysostomum²: « Postquam, » inquit, « apponi men-
tas aspiciunt et dapitus se invitari cognoscunt,
mirantur et stupent, sibi pro morte victum, pro
interitu cibum, convivium pro pena offerri. » Quis autem non magis Deum nostrum obstupescet, qui, quando illi ingratus homo acetum et fel præparabat, sacratissimi corporis et sanguinis nectar et ambrosiam apposuit? « Meminit Apostolus, » inquit Estius³, « prodictionis Christi, ut ejus charitatem commendet, qui in proxima expectatione tantæ injuriæ, quam ab hominibus accepturus erat, sym-
bola summi amoris hominibus tradiderit. » S. Valerianus similiter inquit⁴: « Infinita virtus, odia
vices beneficij; nam ille inter cœteros palmam perfectæ virtutis obtinet, qui ad vicem veneni,
pocula dulci melle complevit, » Postquam Sampson leonem sibi obvium dilaniasset⁵, abinde famelicus digrediens, post aliquod tempus ad eumdem locum reversus, suavissimi mellis favum in ejus fauibus reperit; unde magno cum gusto recreatus fuit: sed ecce tibi hic *Leo de tribu Juda*, qui ab homine dilacerandus erat, pridie quam patretur, eumdem sacramento corporis sui honoravit; quod ut in Discursu XII probavimus, per mel præfigurabatur. At vero quando hoc ipsum fecit? tunc nimurum, quando homo ei myrrham amarissimum, fel et acetum præparabat: *In qua nocte tradebatur accepit panem*.

10. — *In qua nocte tradebatur.* D. Chrysostomus ait⁶: « Eam noctem revocat in memoriam, ut nos cumpungat; quomodo enim illorum verborum maxime meminimus, quæ audivimus ab iis, qui excedunt; et illorum hæreditibus, si mandata transgredi ausi fuerint, eis pudorem incutientes, dicimus: cogitate, quoniam hanc vocem apud vos emisit pater et ad vesperam usque, qua erat expiraturus, hæc mandavit. Ita hic quoqne Pau-
lus volens terribilem reddere orationem, recordemini, inquit, quod hanc vobis dedit postremam My-
sterii institutionem et in ipsa nocte, in qua pro vobis erat occidens, hæc mandavit. » Quisquis igitur noctis illius meminerit, in qua Salvator tot ignominiis et tormentis, amore nostri affectus fuit, saxo durior erit, inquit Chrysostomus, nisi emolliatur: et si quis sit plane lapis, si illius noctis illi venerit in mentem memoria, quomodo fuit traditus, abductus, judicatus, quomodo cœtera omnia passus, fit cera mollior. » Estius aliam quoque assignat rationem, cur Eucharistiam in ultimam usque noctem distulerit, nimurum⁷: « Ut indicet

¹ IV REG., VI, 25. — ² CHRYS., de Elis. et Syr. insid.
— ³ EST. in I Cor. — ⁴ S. VAL., ib. — ⁵ JUD., XIII, 8.
— ⁶ CHRYS., h. 27 ib. — ⁷ ESTIUS, ib.

« quanti faciendum sit hoc mysterium, quod Christus ad passionem et mortem inturus, in sui memoriā, extreūm nobis reliquit. » Diu vero ante illum S. Augustinus in hæc verba scripsérat¹: « Salvator, quo vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit arctius infigere cordibus et memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat. » S. Bernardinus ad illa se S. Joannis verba reflectit, quæ ante sacramenti hujus institutionem dixerat, vide licet: « cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos; unde subdit²: « Id est, majora signa dilectionis ostendit eis, more scilicet veri amantis et amici cordialis, nam quæ in fine multorum recessum inter amicos, id signum pertinet amicitiae et memoriæ celebrantur, fortius et firmius memoriæ imprimentur et chariora tenentur, atque servantur. More insuper amorosi patris, qui in suo fine testimonium hæreditatis bonorum condit et relinquit filiis suis. » Etenim hoc sacramentum, prout ex verbis consecrationis Calicis, quorum ipsem Christus auctor fuit, deducitur, novum testamentum appellatur. *Hic est enim calix sanguinis mei novi, et æterni testamenti*, hoc autem testamentum in ultimo vitæ fieri solet; ac proinde in qua nocte tradebatur, accepit panem.

11. — *In qua nocte tradebatur.* Isaías, qui propheta evangelicus appellatur, quia omnium eventuum nove legis evangelice distinctam notitiam habuit, in cap. XII ad hoc sacramentum his verbis alludit³: *Dominus factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, et dicetis in illa die: confitemini Domino, et invocate nomen ejus; notus facite in populis ad inventiones ejus*. Ubi propheta ingeniosam incarnatæ Sapientiæ, in Eucharistiam adhibitat, inventionem admiratur; ideo sequitur: *Cantate Domino, quoniam magnifice fecit, annunciate hoc in universa terra, exulta et lauda habitatio Sion*, quia enim in cœnaculo Sion, quia sacramentum institutum; justam habebat occasionem gaudendi, et dicendi: *Quia magnus in medio tui Sanctus Israel*. Dionysius Carthusianus super hunc textum inquit⁴: « Sicut Matthæi ultimo protestatur: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Elias in curru igneo in æthera ascensus importunas Elisei ob sui dicessum dolentis preces audiens, pallium ei, memorialis loco, demisit; at vero melior sine dubio est populi Christiani conditio, inquit Chrysostomus: « Elias pallium discipulo reliquit, Filius Dei suam nobis car- nem demisit, sed Elias quidem exutus, Christus autem et nobis reliquit, et secum habens retinuit. » Sciens enim, horam advenisse, qua reversus erat ad Patrem, et tamen nobiscum, ad finem usque sæculorum manere volens, ecce tibi nobilissimam,

¹ S. AUG., ep. 118. — ² S. BERN., t. II, s. 54. — ³ ISA., XII, 2. — ⁴ D. CART., ib. — ⁵ S. CHR., h. 2 ad pop.

quam exegitavit, inventionem; de qua Guerrieus Abbas ait¹: « sacramentum corporis, et sanguinis sui tradidit, et celebrandum instituit, nescio, virtute, an charitate mirabiliori, hoc novum genus adveniens, in consolationem recessus sui, ut si discederet ab eis specie corporis, maneret non solum cum eis, sed etiam in eis, virtute sacramenti. » Amor enim, quo prosequebatur hominem, juxta illud: *delicia meæ, esse cum filiis hominum*, adeo excessivus erat, ut ne per unicum tantum diem, illum amabilissima sua præsentia corporali privare voluerit? *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus*; tametsi corpus ejus in brevi illo spatio, quo in sepulchro erat, Verbo indissolubiliter unitum fuerit, attamen anima, utpote quæ ab illo separata erat, corpus illud nou animabat; merito igitur Eucharistiam instituit, in qua continentur anima, corpus, et Divinitas, ne etiam per brevissimum spatium corpori ejus animato privati essemus. Notanda quoque est phrasis; qua S. Joannes ante institutionem hujus sacramenti utitur, dicit enim²: *Sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*. Quæ hora ad memoriam mihi revocat, quod in nuptiis Canæ in Galilæa accidit, cujus historiam idem S. Joannes descripsit; cum enim Virgo Deipara Filio suo diceret³: *Vinum non habent*, is ei respondit: *Nondum venit hora mea*, et tamen paulo post aquam in vinum convertit; sed quomodo igitur horam suam nondum venisse dicere poterat? S. Augustinus existimat⁴ Christum per hanc horam suam, ad passionem alludere voluisse, ac proinde Evangelista dicit: *Sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo*. Porro B. Virgo duplē petitionem Filio suo proponit, quarum prima fuit, ut convivio de vino prospiceret, alia vero, ut nonnulli contemplativi meditantur, fuit, ut vinum in sanguinem suum converteret; primum miraculum tunc operatus fuit in nuptiis, secundum vero reservabat sibi faciendum in qua nocte tradebatur, etc. ut reversurus ad Patrem nobiscum manere posset: « Insigne præterea ex titit dilectionis symbolum, » inquit Salmeron⁵, « quod imminente morte hoc instituit sacramentum, nam cum cœteri jam morituri, aliorum omnium obliviſcantur, sibique ipsis solum attendant, ac prospiciant, Christus sui ipsis oblitus, nostræ indigentiae sublevanda non immemor, hoc amplissimum charitatis suæ erga nos monumentum reliquit. » Didacus Stella hac de re sequentem instituit meditationem⁶: « Duo amores ad invicem oppositi cor Christi expugnabant, unus eorum abire hortabatur, alter manere. Maximus amor, quem erga nos habebat, abire accumbentem agitabat, quandoquidem mors ejus in nostram

¹ GUERRIC., ser. de Ascens. — ² JOAN., XIII, 1. — ³ ID., II, 3. — ⁴ S. AUG., tr. 8 in Joan. — ⁵ SALM., t. IX, tr. 26. — ⁶ DID. STELL., in Luc.

« vitam, et redemptionem cedebat, et sic discipulis dixit : *Expedit vobis, ut ego vadam, necessarius enim erat nobis ejus transitus.* Itaque uuu amor dicebat, ut abiret, et redimeret nos, sed alius erat amor maximus, quo nos prosequebatur, qui suadebat manere; cum enim nos maximo prosequeretur, amore a nobis abesse renuebat, nam qui multum diligit, semper rem sibi amatam præsentem esse, et in conspectum dari maxime desiderat. Utrique amori sapientissime Christus fecit, nam abiit, et nobiscum mansit. »

DISCURSUS XLVII.

DE IMMENSO CHRISTI ERGA NOS AMORE IN HOC SACRAMENTO EXHIBITO

IDEA SERMONIS.— 1. S. Eucharistia est Christo paradise voluntatis. — 2. Perfectissimus amoris divini gradus consistit in institutione SS. Eucharistiae. — 3. Homo famelicus desiderabat saturari carnis Christi. Cui Christus descendens instituit S. Eucharistiam, insignum summi sui amoris, qui ultrem proredi non poterat. — 4. Verba consecrationis sunt verba virtutis et magnificentiae. Per illa verba astringitur Christus, ut se in minimam hostiam recipiat. Vedi Pollio servos suos objecit devorandos piscibus, quos postea comedebat, ut hoc modo carnibus servorum frui posset. — 5. Fortissimus amor Christi institutus hoc sacramentum. Deus ab amore victus se nobis dedit in cibum. — 6. Expenditur tempus institutionis S. Eucharistiae. Christus a nobis discessurus, corpus suum nobis reliquit in pignus amoris. Simile nutritio purgationem sumens ut lacte suo infanti subveniat. Christus in SS. Eucharistia quotidie quasi moritur, amore nostri. Parabola Nathan de ove, applicatur Christo. Christus totum fontem sui amoris in hoc sacramento exhausit. — 7. Christus nos amans omnia bona sua nobis communicavit. — 8. Christus amator noster semper nobiscum esse voluit. Unde ortum habuerit idolatria.

Delicæ meæ, esse cum filiis hominum. Proverb., vii, 31.

1.— Noster equidem Deus, juxta Spiritus Sancti testimonium, homini quandam deliciarum construxit Paradisum¹: *Plantaverat Dominus Deus Paradisum voluntatis a principio, in quo posuit hominem quem formaverat;* qui non multo post per venenosí serpentis sibilum seductus, ad spinas condemnatus fuit et vepres²: *Spinæ et tribulos germinabit tibi;* quod autem idemmet Deus in tantillo luti, quale omnis homo est, suas se reposuisse protestetur delicias, quis non obstupescat? *Homo putredo et vermis*³, et nihilominus; *Delicæ meæ esse cum filiis hominum,* attestatur Dominus: « Non quidem, ut suas a filiis hominum captet delicias, » inquit S. Laurentius Justinianus⁴, « sed ut cum filiis homi-

¹ GEN., II, 8. — ² GEN., III, 18. — ³ JOB, XXV, 6. — ⁴ B. LAUR. JUST., *de Euch.*

« num communicet proprias; nequaquam imprudenter arbitrandum est, quod Deus ullam ab Angelis seu hominibus lætitiae percipiat causam, cum eodem æternis et spiritualibus faciat exuberare deliciis, ipse etenim sibi ipsi gaudium est, beatitudo perennis; verum ob præcipuum, quem ab homines gerit, dilectionis affectum, illis imponiendo proprias, eorum suas asseverat esse delicias. » Ita in longo quodam super Eucharistiam discursu dictus sermocinatur sanctus; super Eucharistiam, inquam, in qua, ut novimus omnes, cunctæ gustantur deliciæ, gustus et voluptates, quotquot novit, potest, aut vult, animæ amanti communicare *totius consolationis* Deus. Unde et benignissimus quandam Salvator ad Nicodemum ait¹: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret;* quem favorem S. Thomas vivacius nobis inculcare voluit in quadam a se composito hymno pro solemnitate corporis Christi, dum inquit: « Se nascens dedit solum, convescens in edulium, se moriens in pretium, se regnans dat in præmium. »

2.— Porro si nimium erga nos amorem, quem in hoc sacramento perhibuit, contemplari voluerimus, S. Bernardinum adiisse sufficerit, qui sustinet quod ultimus et perfectissimus divini in nobis amoris gradus in eo consistat, quod se nobis in hoc sacramento impertierit in cibum; ait namque: « Largitus est se nobis multis modis in filium, per nostræ carnis assumptionem, *Filius datus est nobis;* in socium, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo; in Magistrum per doctrinæ prædicationem (*Joan.*, XIII): *Vos vocatis me Magister et bene dicitis;* in Patrem, per gratiæ generationem (*Joan.*, I): *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem, filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.* Dedit se nobis in lucem, propter exempli operationem (*Joan.*, XIII): *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci;* ita et vos faciatis. Dedit se nobis in fratrem, sororem et matrem, per voluntatis conformatiōnem unde (*Matth.*, XII) ipse ait: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in celis est, ipse meus frater, soror et mater est.* Dedit se in holocaustum medullatum, per dilectionem et passionem (*I Cor.*, VI): *Empti estis pretio magno; ultimus gradus amoris est, cum se dedit nobis in cibum,* quia dedit se nobis ad omnimodam unionem et transformationem, sicut cibus et cibas invicem uniuntur, sic digne illum recipiens, in ipsum per ardentissimum amorem totaliter transformatur.

3.— Tam indissoluble quandam, Job inter et subditos ejus, legitur mediasse charitatis vinculum, ut die quodam inter se consultariet, dicentes²:

¹ JOAN., III, 46. — ² JOB, XXXI, 31.

Quis det de carnis ejus, ut saturemur? Cui auctoritatē insistens D. Chrysostomus postquam demonstrasset, excessivi amoris indicium esse, proprias carnes in cibum offerre, ita concludit¹: « Hoc Job significabat de servis, a quibus ita eximie amabatur, ut ejus carnis admiseri se peroptarent, cum enim amoris in eum sui vim vix cohibere possent, dicebant: *Quis daret nobis, ut ejus carnis immiseremur?* quod Christus fecit, ut majori nos charitate astringeret. » Circa quæ insuper verba notandum occurrit, quia tam fervens conceperint desiderium, scilicet *viri tabernaculi mei*, non autem quicunque de gente; cui deservire poterit S. Bonaventuræ animadversio, quam super illa Lucæ verba (*Joseph autem vir ejus*) instituit, dicti nominis *vir*, ethymologiam explicans in hæc verba²: « Virum nominat, quia homo virtutis, vir a virtute; » quia nimur virtutum sequaces, sacramenti hujus desiderio flagrant. Quando Judæi increduli Sapientiam incarnatam loquentem audierunt, dixerunt intra se³: *Durus est hic sermo et quis potest eum audire?* non vero item scholæ suæ discipuli, qui potius dicebant: *Ad quem ibimus? verba vite aeternæ habes.* Porro probe sciebant, omnia alia alimenta, quæ Deus homini providerat, ad corporis, non vero animæ sustentationem ordinata, fuisse, solumque de Christi corpore verificari, quod dixerat: *Caro mea vere est ribus et sanguis meus vere est potus, qui manducat hunc panem, vivet in aeternum;* ac proinde mirum non est, quod se hujus cibi adeo famelicos et appetentes esse monstrarint dicendo: *Quis det de carnis ejus, ut saturemur?* Deus a primis mundi nascentis diebus, terre præcepit: *Germinet terra herbam virentem, etc., ut sint vobis in escam;* quotquot enim herbas et fructus terra produxit et deinceps productura est, omnes ad corporalem hominis sustentationem ordinantur; homini quoque dixit: *de omni ligno paradisi comedes, unico tantum excepto;* et tamen rebellis homo, ad illud quoque gustandum manum et os suum temere extendit. Post diluvium vero carnes manducandi licentiam quoque homini indulxit, dum ait: *Omne quod movetur et vivit, erit vobis in eibum;* sequentibus vero temporibus legis scriptæ per XI annos continuos super populum electum manna depluit, quod tametsi omnes rerum desiderabilium sapores in se contineret, cum illo tamen contenti minime fuerunt, sed dicebant⁴: *Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo;* demum vero, quando Filius Dei carnem nostram divinitati unitam assumpsit, tunc tantam in nobis animarum nostrorum famem provocavit, ut homines corpus et carnes ejus appetenter, dicentes: *Quis det de carnis ejus, ut saturemur?* cui appetitui et fami nostræ amantissimus Salvator noster descendens, hoc sacra-

¹ CHRYS., h. 45 in *Joan.* — ² S. BONAV., in *Luc.* — ³ JOAN., VI, 61. — ⁴ NUM., XXI, 5.

¹ SOPH., I, 2. — ² GEN., XXVII, 57. — ³ Conc. Trid., sess. 12. — ⁴ Ps. XXXVIII, 3. — ⁵ Ps. XXXII, 9.

mentum instituit, ut nobis ei in pignus et signum amoris sui et animi nutrimentum pariter deserviret; « quibus sub bina specie, carnem dedit et sanguinem ut duplicit substantia totum cibaret hominem. » Et ideo pro illo tempore Sophonias ait¹: *Silet a facie Domini Dei;* quasi dicat nunc deinceps tacete, nec amplius conqueramini, quia nihil habetis, quod ultra desiderare valeatis, jam plane satisfactum est vobis, quia præparavit Dominus hostiam; id est, præparavit vobis Deus hoc sacramentum et convivium, in quo anima integre exsatiatur: « Mens impletur gratia. » Priusquam Christus semetipsum in Eucharistia sumendum disset, semper homini aliiquid ultra postulandum supererat; siquidem post immensum creationis beneficium, incarnationem postulare poterat; post hanc vero, redemptionem: ast quando Dens ad hunc amoris apicem pervenit, ut sui ipsius animam, corpus et divinitatem in hoc sacramento nobis daret, nihil illi ulterius progredi poterat. Quando Esau ab Isaac patre sue benedictionem postulavit, hic se excusavit, dicendo, Jacob, fratrem ejus, omnes recepisse benedictiones, adeo ut nihil ulterius dandum illi superesset²; et tibi post hæc fili mi, quid faciam? Scitisne causam, cur Isaac hoc dixerit? nimur Jacob populi Christiani typus erat, ac proinde Gabriel Archangelus Mariæ de Filio ejus dixit: *Regnabit in domo Jacob;* quando igitur Isaac aiebat: *Frumento et vino stabili vi eum,* ad hoc altaris sacramentum alludebat: quando enim beneficis Dei amor eo usque exarsit, ut semetipsum in Eucharistia nobis daret, jam exhaustis quasi omnibus divini amoris divitiis, pauper factus est, adeo ut nihil amplius dandum ei superesset; exinanivit semetipsum. Unde Concilium Tridentinum in hæc verba definit³: « Ergo Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit. »

4.— Regius Vates olim prædictus⁴: *Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificencia.* Quod propheticum oraculum, ni fallor, in consecratione Eucharistiae adimpletum fuit, utpote quæ in virtute verborum ipsiusmet Christi perficitur, quia Sacerdos in persona Christi consecrans, dicit: *Hoc est corpus meum, non vero ait, hoc est corpus Christi.* Hæc autem vox in magnificencia fit, quia tametsi Deus solo Verbo oris sui cœlum, terram et omnes creaturas ex nihilo producerit⁵: *Dixit et facta sunt et ipse mandavit et creata sunt, Verbo Domini cœli firmati sunt:* at vero multo dignius et magnificius opus est, quod sacerdos non semel, sed innumeris vicibus, pauculis verbis ipsummet Creatorem de cœlis in terram intra manus creaturæ, ad eam cibandam et suometipo corpore nutriendam, descendere faciat. De Sampsone porro constat, quam

fortis et magnanimus extiterit, qualiter per os maxillæ mille bellatores cæderit, manibus suis leones dilacerarit, solus armatos exercitus straverit; verumtamen eum tandem debilitatum, omnique corporis robore exutum, inimicis suis in derisionem et ludibrium factum fuisse legimus: sed undenam hoc eidem evenit? nimirum ex amore nimio, quo Dalilam prosecutus fuit, quæ historia, utpote omnibus nota, hic a nobis silentio præteritur. Majus vero quid est, quo in hoc sacramento quotidie fieri videmus; Deus enim ille, qui in Scriptura appellatur *'Deus exercituum, qui respicit terram et facit eam tremere'*, per verba sacerdotis adstringitur et quasi exinanitur, ut in minimum vix visibilis hostiæ atomum se recipiat, sœpe etiam impiorum sanctissimum corpus ejus indigne tractantium scopus fiat, idque per modica verba a quovis sacerdote, quantumvis sacrilego et indigno, prolata; ad illorum namque prolationem Filius Dei sine mora a coelo empyreo obedientissime descendens, visibilibus illis speciebus panis et vini alligatur et astringitur; idque ob excessivum amorem, quo Dalilam, id est, S. Ecclesiæ prosequitur. S. Bernardinus ad illa S. Joannis verba se reflectens *cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*, inquit²: « In illo fervoris excessu; quando paratus erat pro nobis in mortem tradere vitam suam, ab excessu amoris majus opus agere coactus est, quam umquam operatus fuerat ab origine mundi, dare nobis corpus in cibum et sanguinem suum in potum, ideo in persona Christi ad Dominum propheta ait, dicens: *Zelus domus tuæ comedit me, id est, immensus animarum zelus et zelans amor me comestibilem fecit.* » Refert Tertullianus de certo quodam homine, cui voluptati erat servos suos in piscinam quamdam conjicere, ut pisces illius horum carnibus saginati et impinguati, cibus illi fierent, in quo carnes servorum suorum manducare posset³: « Vedi Pollio servos murænis invadendos objectabat, nova scilicet saevitia delectato terrenæ bestiæ exedentulae et exanguis et exornis de piscibus placuit feras cogere, utique statim coquendis, ut ex visceribus earum, aliquid de servorum suorum corporibus et ipse gustare. » Quod an verum sit, hoc loco examinare nolo, interim vero ex fide certissimum est, quod Deus per excessivum erga hominem, servum et mancipium suum, amorem inductus fuerit, ut se in cibum et potum illius transformaret; ut hac ratione corpori et animæ ipsius inviscerari posset: « Ut in visceribus ejus aliquid de servorum suorum corporibus gustaret. » Ecce tibi quoque amor Deum inclinarit.

5. — In sacris Canticis dicitur⁴: *Fortis est, ut mors dilectio;* at vero in quonam consistit haec,

¹ Ps. ciii, 32. — ² S. BERN., t. II, s. 54. — ³ TERTUL., l. de Poll. — ⁴ CANT., viii, 6.

mortem inter et amorem, comparatio? sive quænam est inter fortitudinem unius et alterius analogia? ad propositum nostrum dicendum videtur, quod, sicut mors imperatores et totius universi monarchas pastum facit vermium, ita amor Dei efficit, ut Verbum Patris, coram quo potestates angelicæ contremiscunt, cibus fieret vilissimorum vermium, quales nos homines sumus, transmutando quoque ipsum in vilissimi vermis speciem, ut proinde dicat⁵: *Ego autem sum vermis et non homo.* Unde S. Bernardinus merito exclamat⁶: « O quam viscerosa charitas Christi Jesu! O ardens amor in fornace cordis sui! O admicanda immensitas tantæ dilectionis! O inquam, latitudo incomprehensibilis tante dignationis ut tanto amoris ardore erga nostram pravitatem flagraret, quod suam carnem in cibum et suum sanguinem in potum nobis tam largiflue largitur. » Auctor quidam, qui antiquorum deorum gentilium imagines et effigies per ordinem recenset, deum Amoris a veteribus gentilibus armatum depingi consuevit, deum vero Pan inermen, utpote a deo Amoris victimum, exhibitum fuisse refert. Quæ fabula ad veritatem quamdam alludit evangelicam, nimirum quod Deus, ab amore suo se vinci permiserit, ut se in panem, cibum, et nutrimentum nostrum transformaret, animabus nostris inviscerandum. Unde Thomas a Kempis exclamat, dicens: « O mira circa nos tuæ pietatis dignatio, quod tu Domine Deus creator, et vivificator omnium spirituum, ad pauperum lam dignaris venire animam, et cum to'a divinitate tua, et humanitate ejus impinguare, esu'riem. » David olim Miphobeth, licet claudum, ad mensam suam regiam invitavit: *erat claudus utroque pede; quam regiam dignationem ipsem* et confitetur, dicens: *Respxisti super canem mortuum;* at vero quonam motivo Rex ille inductus hoc fecit Propter Jonathan patrem tuum; amor enim excessivus quo in patrem ejus ferebatur, hanc ab eo indignationem extorsit. Similiter scimus, quod ad magnam illam cœnam, quæ Eucharistiae figura fuit, tamquam Commensales invitati fuerint claudi, cæci, et pauperes, ita quoque hodie « manducant Domini num pauper, servus et humilis. » Nos respectu spirituum angelicorum, quasi canes sumus; quibus panis ille dari prohibetur, siquidem « vere panis filiorum, non mittendus canibus; » nihilominus propter Jonathan, id est, propter excessivum suum in nos amorem, participes nos efficit convivii sui Eucharistici, qui propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, tradidit semel ipsum.

6. — Observationem quoque meretur singularem conjectura temporis, in quo Christus Eucharistiam instituit, siquidem in qua nocte tradebatur, ac-

¹ Ps. xxi, 7. — ² S. BERN., ib. — ³ CART., l. de imago deor. — ⁴ TH. A KEMP., l. IV, c. 3. — ⁵ II REG., IX, 11 — ⁶ LUC., XIV, 43. — ⁷ EPH., II, 4.

cepit panem etc. quia nimirum tune vel maxime in pectore Salvatoris ardentissimus erga homines bulliebat amor; unde D. Chrysostomus illa Joannis verba: *cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*, considerans, subnecit¹, « Vehementiora amoris signa eis præstitit, quia Eucharistiae sacramentum instituit. » Porro aliud quidam epistolaram S. Pauli interpres, dum in illa Apostoli verba, *in qua nocte tradebatur* scribit, accommodam valde ad propositum nostrum similitudinem adducit, inquiens²: « Cum a sibi charismis, quos usque in finem dilexerat, ut est apud Joannem, esset discessurus, sui effigiem, imo seipsum ipsis, tamquam amoris certissimum argumentum tradidit, nam cum suum, ut ait Chrysotomus, in nos amorem vellet indicare, per corpus suum se nobis immiscerit. » Ubi auctor ille ad consuetudinem alludit, qua quis amans personæ amatæ, si procul discessurus est, sui donat effigiem et imaginem: noster autem Deus³ sciens, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos, in pignus amoris sui, non modo aliquam sui ipsius nobis reliquit effigiem quia viva est imago Patris, sed ipsummet nobis suum donavit corpus, animam, divinitatem, et per concomitantiam, tres divinas personas; quid ultra potuit facere, et non fecit? Accurate sane Didacus Stella considerat, varia in Historiis, et Scriptura sacra reperiri exempla matrum, quæ propter nimiam famem, proprios manducarint, assarintque filios, ut cibus tanto magis conditus fierent; ast nunquam tam amorosa reperta est genitrix, quæ se ipsum obtulerit in cibum, quamvis propriis e mammillis lac iisdem subministrant in sollicitudine; quo respiciens S. Bonaventura, et Chrysostomi testimonio insistens ait⁴: « Alii, qui genuerunt multoties nutrire dant alii liberos suos: ego autem Filius Dei non ita, me ipsum vobis apono. » Accident nonnumquam, quod dum nutritrix filium alienum lacte suo pascit, is infirmetur, adeoque medicina purgativa indiget; quam cum propter incapacitatem infantiae ipsem sumere nequit, nutritrix non obstante, quod sana sit, amore infantis illius, amaras potionem libenter sumit, ut hac ratione, lacte per medicinam purgato, et qualificato, infans illud sugendo pristinæ restituatur sanitati. Ita quoque in præsenti proposito nostro dicere possumus, nam homo pomum vetitum manducando, lethiferam contraxerat infirmitatem, pro qua sananda, forti medicamento opus erat, quia vero stomachus noster illius sumendi capax non fuit Christus, qui in Isaia nobis sub lege Evangelica viventibus prædictis⁵: *Ad ubera portabimini*, licet a principio in ebibendo amaro passionis calice, non-

¹ CHRYSTOS., h. 49 in Joan. — ² STEVART. — ³ JOAN., XIII, 4. — ⁴ S. BONAV., in Joan. — ⁵ ISA., LVI, 42.

¹ I COR., xv, 31. — ² MATT., XXVI, 20. — ³ DAN., VIII, 12. — ⁴ S. BERN., t. II, s. 54. — ⁵ SALM., t. IX, tr. 2. — ⁶ DID. STELL., in Luc.